

מראי מקומות - ראש השנה

כ.ט.

למשנתנו. והיום תרועה כתב, שגם למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה, זהו רק במצוות מעשיות, אבל תפילה ודאי צריכה כוונה.

ג. אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה וכו'

פירש היום תרועה, שכשהיו ישראל מסתכלין ומשעבדין לבם לד', היה למשה כח וגבורה להרים ידיו, וכשלא היו מסתכלים, היה כוחו נחלש והוריד ידיו.

ד. וכי נחש ממית וכו'

תמה היום תרועה, שהלא ודאי הכל רואים שנחש ממית, ומהי הקושיא 'וכי נחש ממית'. וביאר שהכוונה לומר שבאמת אין הנחש ממית, אלא החטא ממית, וכיון שכן, היאך הסתכלות בנחש הנחשת תחיה, דהיינו כיצד נתכפר לו העון על ידי ההסתכלות בנחש הנחשת. ועל זה תירצו, שבזמן שישראל וכו', שנמצא שחזרו בתשובה, ולכך היו מתרפאים, ועיין עוד בדבריו בזה.

ה. חרש וכו'

כתב המאירי שהכוונה לחרש שאינו מדבר ואינו שומע, וכמו בכל התורה כולה. אבל הביא שיש מהאחרונים שסברו שחרש המדבר ואינו שומע אינו יכול להוציא אחר בתקיעת שופר, כיון שעיקר המצוה היא השמיעה, והוא אינו יכול לשמוע, אינו בר חיובא, ואינו יכול להוציא אחר.

ו. חרש שוטה וקטן אין מוציאין וכו'

הקשה היום תרועה, שכיון שעיקר המצוה היא השמיעה, מדוע לא יוכלו החרש והשוטה או הקטן להוציא אחר ידי חובתו. ותירץ, שיש שני חלקים במצוה, התקיעה והשמיעה, והשמיעה עושה בעצמו, והתקיעה על ידי שליח. והשפת אמת כתב, שאם אין התוקע בר חיובא, אינה תקיעה של מצוה כלל, וצריך לשמוע תקיעה של מצוה.

ז. טומטום אינו מוציא לא את מינו

הקשה הטורי אבן, מדוע אינו מוציא את מינו, הרי ספק ספיקא הוא, שמא התוקע זכר הוא, ואם תמצי לומר נקבה, שמא גם השומע נקבה. ותירץ, שפעמים יצטרכו לומר הספק ספיקא להיפך, כגון כשטומטום בא להוציא טומטום זה התוקע באיזו מצוה של תורה, וכדי שיצא ידי חובתו נצטרך לצדד שמא נקבה הוא, ואין אומרים שתי ספק ספיקא להקל כשהם סותרים זה את זה. וראה ברעק"א שתמה על תירוץ

א. איכוון ותקע לי אלמא קסבר משמיע בעי כוונה פירש רש"י, תתכוון לתקוע בשמי להוציאני ידי חובתי. ודייק הבעל המאור (י. בדפיו) מדברי רש"י, שרבי זירא חולק על רבא, וסובר שמצוות צריכות כוונה. וכתב הבעל המאור שכן מסתבר, שאם לא היה מקפיד על מצוות צריכות כוונה, מדוע הקפיד שהמשמיע יכוין לשומע, וכי יציב בארעא וגירא בשמי שמיא. אבל כתב שיש הסוברים שאין מחלוקת ביניהם, ואף אם אין מצוות צריכות כוונה, צריך שהמשמיע יכוין להשמיע להשומע שום תקיעה בעלמא, אפילו שאינה תקיעה של מצוה, וכן הביא הריטב"א, שהכוונה לומר התכוון להשמיעני, ולא להוציאני.

ובאגרות משה (או"ח ב', ע"ב) ביאר הענין, שהרי המצוה בשופר היא השמיעה ולא התקיעה, אבל מכל מקום צריך שהתקיעה תהא תקיעה של מצוה, ותקיעה שאינה של מצוה אינה מועילה להוציא השומע. ולמאן דאמר מצוות צריכות כוונה, אף אם מכיון התוקע לתקיעה של מצוה, אינו מוציא השומע אם אינו מכיון להוציא, ואף שהמצוה היא השמיעה, מכל מקום כלפי השומע אינה חשובה תקיעה של מצוה אלא כשהתוקע מכיון שתהא תקיעה של מצוה גם אצל השומע. ובזה פירש שיטה זו שאף אם מצוות אינן צריכות כוונה, צריך שהתוקע יכוין להשמיע להשומע, שאף שגם תקיעה לשיר חשובה מעשה מצוה, שהרי אין צריך כוונה כדי להיחשב מעשה מצוה, מכל מקום המתעסק לא יצא, וגם בזה לגבי השומע אין זה חשוב מעשה מצוה כלל אלא כמתעסק, ולכך צריך שהתוקע יכוין להשמיע להשומע, ובכך יהיה מעשה מצוה אצל השומע, ויכול לצאת בו.

ובספר מעדני משה (סי' כ"ג) הביא מהגר"י רודרמן זצ"ל שאף שקיום המצוה הוא בשמיעה, אולם המעשה מצוה הוא התקיעה, והקשה על זה מתשובת הרמב"ם (ישנות סי' ע"ח), שכתב שתקיעת שופר היא כמו עשיית סוכה, שאין זה אלא הכשר בעלמא, ועיין שם מה שכתב לפרש באופן אחר על דרך האגרות משה.

ב. והיה כאשר ירים משה וכו'

יש לעיין, מה השייכות של משנה זו לכאן. ופירש המהרש"א, שכיון שאמרו הדין שאם כיון לבו יצא, הביאו דרשה נוספת בענין זה שהעיקר הוא כוונת הלב. והפני יהושע כתב, דאפילו לדעת רבא שמצוות אין צריכות כוונה, ומה שאמרו שאם כיון לבו יצא, אין הביאור שצריך כוונת המצוה, אלא כוונה לשמוע בלבד, מכל מקום כוונה כל שהיא היא, וזוהי השייכות

מראי מקומות - ראש השנה

כט. (המשך)

תמ"ב) כתב, שלדעת רב נחמן, מה שיכול לצאת מצוות אחרות בעצמו, אף שגם הצד עבדות עושה המצוה, היינו משום שגם צד החירות עושה המצוה. מה שאין כן כששומע ממי שהוא אינו בר חיובא לגמרי, נמצא שצד החירות לא שמע תקיעה גמורה מבר חיובא.

י. כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא פירש רש"י, שהרי כל ישראל ערבין זה בזה במצות. והוסיף הר"ן (ח. בדפיו), שכיון שלא יצא חבירו, הרי זה כמי שלא יצא הוא.

יא. חוץ מברכת הלחם וברכת היין כתב רש"י שהוא הדין שאר ברכות על פירות וריח. והריטב"א הביא יש מפרשים (והוא דעת הראב"ד) שהגמרא נקטה לחם ויין דוקא, לפי שבשאר ברכות הנהנין פשוט שאין הסיבה מועילה לענין להוציא אחרים ידי חובתן, ורק בלחם ויין מצטרפים. אבל הריטב"א חלק על זה, שודאי מועיל צירוף לכל ברכות הנהנין.

זה, ודחה דברי הטורי אבן. ועל קושיית הטורי אבן תירץ, שאין אומרים ספק ספיקא בשני גופים.

ח. התם חצוצרות והכא שופר כתב המנחת חינוך (שפ"ה, ד'), שיש להביא מכאן ראיה שלא היתה תקיעת שופר במקדש בכל יום, אלא רק תקיעת חצוצרות, וכשיטת הרמב"ם והחינוך. וראה שם במה שכתב שיש לדחות הראיה, אבל מכל מקום כתב שהדין אמת.

ט. אמר רב הונא ולעצמו מוציא וכו' בביאור מחלוקת רב הונא ורב נחמן, כתב היום תרועה שרב הונא סובר שכיון שאחר יכול להוציא, לא יתכן שהוא עצמו אינו יכול לקיים המצוה ויוכל לשלוח שליח עבורו, ועל כרחך אומרים שצד חירות שלו מוציא עצמו, ועיין שם מה שביאר שלגבי אחר אין אומרים שצד חירות שלו יוציא צד חירות של חבירו. ורב נחמן סובר שכשאחר מוציא או אין זו שליחות ממש. ובאבני נזר (או"ח